

СУТНІСНІ ОЗНАКИ ПЕДАГОГІЧНИХ ІННОВАЦІЙ І НОВОВВЕДЕНЬ

Паранюк А. О.

*Студентка магістратури ННІПППФВК
Науковий керівник – доц. Хамська Н. Б.*

Проблеми підготовки вчителя, здатного до освоєння інноваційної діяльності, вимагають розгляду понять: «нове», «нововведення», «інновація», «інноватика», «інноваційний процес», «інноваційна діяльність», «суб'єкт діяльності».

Термін «нове» розуміється як «уперше створений або зроблений, такий, що з'явився або виник нещодавно, замість колишнього, знову відкритий», «будь-яка цілеспрямована зміна, що вносить у середовище впровадження нові стабільні елементи (нововведення)». У різних науково-теоретичних джерелах виокремлюють декілька рівнів новизни:

- абсолютна новизна, заснована на створенні того, що ніде і ніколи раніше не існувало;
- локальна новизна, коли створюється нове для цієї галузі, але таке, що має аналог в інших сферах діяльності;
- умовна новизна, заснована на актуалізації відомого раніше, але забутого на сьогодні об'єкту;
- нормативна новизна, коли об'єкт вважається новим у порівнянні з іншим, таким, що вважається нормою;
- суб'єктивна новизна, коли об'єкт новий для цього суб'єкта, але широко відомий іншим суб'єктам [1; 4; 5].

Процес створення нового називається «нововведенням» і у низці досліджень трактується так: побудова відомого в іншому вигляді; повторення існуючого з незначними змінами; уточнення, конкретизація відомого; доповнення відомого істотними елементами; створення якісно нового [7].

У науковій літературі розрізняють нововведення й інновації.

Нововведення визначають як цілеспрямовану зміну, що вносить у середовище впровадження нові стабільні елементи, внаслідок чого відбувається перехід системи з одного стану в інший [9]. У такому трактуванні нововведення розуміється як процес, а інновація – як засіб його здійснення.

Зазвичай нововведення й інновація розглядаються як тотожні поняття. Але існують й інші підходи. Так, А. Найн розрізняє нововведення й інновацію таким чином: «Нововведення як педагогічне поняття означає введення нового в освітньо-виховну роботу. Нововведення часто стосується введення і застосування нових методів, способів, засобів, нових концепцій, освоєння нової навчальної літератури, реалізації нових навчальних програм, заходів виховання тощо. Під інновацією ми розуміємо принципово нову освіту (інший підхід), нову ідею, що істотно змінює технологію навчання, що склалася, новий тип навчального закладу або управління освітою [8]. Таким чином, А. Найн розрізняє інновацію та нововведення не як процес і засіб, а за мірою їх новизни: абсолютною і відносною.

Т. Шамова визначає «інновації і нововведення як різні сторони інноваційного процесу» [11]. Педагогічні інновації відносять до новаторства як одного з видів передового педагогічного досвіду, що має свою технологію і результати. Передовий педагогічний досвід завжди спрямований на вирішення найбільш актуальних завдань, його відрізняє раціональність шляхів досягнення результатів;

досвід має бути адаптованим, впровадженням, тобто ґрунтуватися на конкретних наукових ідеях і закономірностях, повинен давати високі стійкі результати. На думку дослідників, усі ці показники передового педагогічного досвіду підходять до інновацій. Але є показники, що вказують на специфічність інновацій: інновації завжди містять нове рішення актуальної проблеми; використання інновацій веде до якісно нових результатів, які завжди пов'язані зі зміною рівня інтелектуального і психічного розвитку особистості учня; впровадження інновацій викликає якісні зміни інших компонентів системи. За такого розуміння, інновації визначаються «як радикальні нововведення – принципово, об'єктивно нові» [1].

Але, як вважають ці автори, педагогічні інновації є тільки змістовим аспектом інноваційного процесу і складаються з наукової ідеї, технології і способів її реалізації. Потрібен також організаційний механізм використання інновацій. Таким є нововведення. «Нововведення – процес переходу системи з одного якісного стану в інший за допомогою використання інновацій» [1].

З цієї позиції, інновація тотожна не нововведенню, а радикальному нововведенню. Але одночасно говориться про інноваційний процес як впровадження нововведень зовні і всередині організації, тобто як процес створення і використання нововведень. Не можна не погодитися з даними авторами, що інноваційний процес не зводиться тільки до освоєння нововведень в тій або іншій установі, але тоді неправомірно застосовувати термін «інновація» тільки до тієї частини інноваційного процесу, змістом якого є розробка і поширення нововведень. Надалі ми будемо розглядати інновацію як здійснювану зміну, тобто як поняття, тотожне нововведенню.

Інновації поділяють на радикальні і модифікуючі, але і в тому, і в іншому випадку при їх впровадженні здійснюється нововведення.

Наприклад, перехід на особистісно орієнтовану модель педагогічної освіти є радикальною інновацією, оскільки такий підхід принципово змінює спосіб навчання. Введення ж нових навчальних планів у педагогічному університеті, що змінюють склад дисциплін і розподіл навчального часу між ними, або введення активних форм проведення семінарських занять – модифікуючі інновації.

Для того, щоб яку-небудь зміну можна було визнати інноваційною, ця зміна повинна мати властивість новизни. В інноватиці розрізняють новизну абсолютну і відносну [3]. Абсолютну новизну мають принципово невідомі досі нововведення, які у разі їх реалізації стають радикальними інноваціями. Така новизна фіксується за відсутності аналогів цього нововведення.

Відносна новизна має різні варіанти. Вона може бути місцевою. Це означає, що нововведення вже десь застосовувалося, але тут – вперше. Або може бути, що це нововведення ніде ще не використовувалося, але в інших місцях є його аналоги. Коли нововведення має на увазі оновлення якоїсь частини цілого, то це теж відносна новизна.

Окрім новизни нововведення повинно мати інноваційний потенціал, тобто здатність давати упродовж достатньо тривалого часу корисний результат від свого використання.

Вчені [1; 4; 8] виокремлюють такі показники, характеризуючи педагогічні інновації: спрямованість інновацій на вирішення актуальних педагогічних проблем, що стоять перед школою; педагогічна інновація містить нове рішення цих проблем; інновація може бути використана в широкій педагогічній практиці; використання педагогічної інновації повинно спонукати до оновлення педагогічних процесів, отримання якісно нових результатів.

На думку В. Андрейченко, В. Загвязинського, І. Чечіль [2; 6; 10] іноземне слово «інновація» за змістом неадекватне українському слову «нововведення». Вони зазначають декілька смислових значень цього поняття:

1. Розробка нового змісту і нових методів навчання.
2. Впровадження і поширення вже існуючих систем, наприклад, впровадження в Україні ідей М. Монтесорі.
3. Розробка нових технологій управління школою, її розвитку.
4. Статус школи як експериментального майданчика.
5. Ситуація, коли школа має принципово нову освітню орієнтацію і здійснює оновлення освіти і виховання, що має системний характер, який стосується цілей, змісту, форм, методів, а також, можливо, і способів фінансування.

Головним показником педагогічних інновацій, вважають вони, є наявність в них прогресивного початку.

У педагогічних дослідженнях зроблена спроба визначити сутнісні риси інновацій з позицій аналізу професійної діяльності вчителя, що також викликає зацікавлення у зв'язку з проблематикою нашого дослідження.

Педагогічні інновації, на думку І. Чечіль, характеризуються такими ознаками:

- новою логікою мислення. У філософських роботах А. Бергсона, Л. Вітгенштейна, Б. Григор'яна, Є. Гуссерля, А. Москаленко на перший план цінностей інтелекту висувається творче мислення;
- органічним зв'язком теорії і практики. Відомо, що при поширенні передового досвіду передається не сама технологія, а ідея, що лежить в основі тієї або іншої авторської знахідки. У педагогічних інноваціях завжди існує відкрита самим учителем або запозичена нова ідея;
- спрямованістю на вирішення актуальних і складних завдань навчання і виховання. Важливою функцією інновацій стає також те, що вони допомагають подолати догматизм і консерватизм, усе те, що заважає підняти на новий рівень освітню політику;
- реалізацією творчого потенціалу особистості педагога, що забезпечує самовираження і самоствердження його «Я». Педагогічні інновації завжди вимагають волі, характеру, відображають індивідуальність того, хто їх створив. Ось чому функція педагогічних інновацій полягає в створенні індивідуального стилю педагогічної діяльності. В цьому випадку вони виступають провідним чинником професійного самовдосконалення [10].

Всі ці положення не виключають, а доповнюють одне одного, відображають неоднорідність, багатогранність і поліфункціональність поняття «педагогічна інновація».

Поділяючи погляди цих учених, у своєму дослідженні ми створили робоче визначення інновацій. Інновації (нововведення) є комплексним, цілеспрямованим процесом створення, поширення і використання нововведень, метою якого є задоволення потреб та інтересів людей новими засобами, що веде до якісних змін системи і способів забезпечення її ефективності, стабільності і життєздатності.

Одним з важливих завдань сучасної педагогічної інноватики є створення класифікації нововведень, знання якої потрібне для того, щоб розібратися в особливостях педагогічних нововведень; зрозуміти, що їх об'єднує і відрізняє одне від одного.

У педагогічній літературі зазначається існування двох типів інноваційних процесів в галузі освіти. Перший тип – інновації, що відбуваються значною мірою стихійно, без точного визначення потреб, що їх породжують, або без повноти усвідомлення всієї системи умов, засобів і шляхів здійснення інноваційного процесу. Інновації цього роду не завжди пов'язані з повнотою наукового обґрунтування, частіше вони відбуваються на емпіричній основі під впливом ситуативних вимог.

До інновацій цього типу можна віднести діяльність учителів-новаторів, вихователів, батьків. Сюди ж частково можуть бути віднесені нововведення, що здійснюються адміністраторами, проектувальниками освіти, діячами культури, які займаються практикою виховання і навчання (художники, музиканти, архітектори, бізнесмени, екологи та ін.).

Другий тип нововведень – інновації в системі освіти, що є продуктом усвідомленої, цілеспрямованої, науково-культивованої міждисциплінарної діяльності.

Ми розглядаємо інновації цілеспрямовані, які, на відміну від стихійних, детерміновані і можуть об'єднувати педагогічні нововведення різного рівня і масштабу.

Так, К. Ангеловські пропонує таку класифікацію нововведень: нововведення в організації (організаційні нововведення); нововведення в технології (технологічні нововведення); нововведення в навчальних програмах [1].

Якнайповніше класифікація технологічних нововведень або інновацій представлена в працях Н. Юсуфбекової.

У класифікацію педагогічних нововведень, на думку Н. Юсуфбекової, може ввійти їх поділ за такими параметрами: за місцем появи (в науці або практиці); за часом появи (історичні або сучасні); за мірою прогнозування і планування (очікувані і неочікувані, плановані і незаплановані); за можливістю впровадження (сучасні і несучасні, порівняно легко впроваджувані і важко впроваджувані); за галуззю педагогічного знання (дидактичні, історико-педагогічні, школознавчі); за мірою новизни (абсолютні і відносні); за мірою перетворення педагогічних процесів (ті, що вносять корінні чи часткові зміни); за відношенням до педагогічної системи (системні і несистемні); за оригінальністю (оригінальні і неоригінальні) [10].

Комплексна діяльність зі створення, освоєння, використання і поширення нового в педагогічній практиці називається інноваційним процесом [3]. Особливо інтенсивними стали інноваційні процеси в педагогічній теорії і практиці останніми роками. Період перетворення суспільства породив школу нового типу, яка веде пошук шляхів досягнення вічних та інваріантних цілей освіти: підготувати молоде покоління до життя, до адаптації в соціумі і його перетворення; розвинути потреби і здібності людини, стимулювати процеси її самореалізації.

Для нас важливо, що, на думку більшості вчених, інноваційні процеси в освіті характеризують якісно новий етап у взаємодії і розвитку науково-педагогічної і педагогічної творчості і процесів застосування їх результатів. Сучасний етап розвитку інноваційних процесів у педагогіці характеризується тенденцією до ліквідації розриву між процесами їх сприйняття, адекватної оцінки, освоєння і застосування їх на практиці.

Література

1. Ангеловські К. Вчителі та інновації. Київ: Освіта, 2001. 159 с.

2. Андрейченко В. І. Діалектика виховання і самовиховання творчої особистості. Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2009.- 238 с.
3. Анісімов Н.М. Інноваційна культура педагога. *Magister*. 1998. №3. С. 46-55.
4. Бондаревська О.В. Теоретико-методологічні питання вивчення формування педагогічної культури. *Формування педагогічної культури майбутнього вчителя*. Зб. наук. праць. Чернівці: Вид-во ЧНУ, 2009. С. 28-36.
5. Бордовський В. О. Інноваційні процеси в сучасній системі вищої педагогічної освіти. Київ: Педагогіка, 2008. 108 с.
6. Загвязинский В. И. Инновационные процессы в образовании и педагогическая наука: Сб. науч. тр.: *Инновационные процессы в образовании*. Тюмень, 2009. С. 5 – 15.
7. Іванчук Д.О. Інноваційна діяльність та її імітація в шкільній освіті. *Питання методології*. 2006. № 1 – 2. С. 102-108.
8. Найн А.Я. Інновації в освіті. *Педагогіка і психологія*. 2006. № 5. С. 10 – 19.
9. Хомерікі О. Г. Розвиток школи як інноваційний процес. Київ: Нова школа, 2004. 161 с.
10. Чечіль І.Д. Інноваційні процеси в школах України. Київ: Просвіта, 2007. 90 с.
11. Шамова Т.И. Инновационные процессы в школе как содержательно-организационная основа механизма ее развития: Методологические исследования. Москва: ФППК организаторов образования МЛУ, 2003. 201 с.
12. Юсуфбекова Н.Р. Загальні основи педагогічної інноватики: Досвід розробки теорії інноваційних процесів в освіті. Київ: Вища школа, 2011. 191с.

ЗАГАЛЬНА ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОЗВИТКУ ОРГАНІЗМУ ПІДЛІТКІВ І ВПЛИВ ШКІДЛИВИХ ЗВИЧОК НА ЙОГО РОЗВИТОК

Педоренко Е. Ю.

***Студентка факультету математики, фізики, комп'ютерних наук і технологій
Науковий керівник – доц. Холковська І. Л.***

Відбуваються демократичні перетворення в усіх сферах суспільства. Вони торкнулися і системи освіти, стратегічною метою якої є створення оптимальних умов для повноцінного розвитку особистості дитини. Останнім часом держава досить велику увагу стала приділятися вихованню особистості не тільки грамотної, але і, перш за все, здорової, оскільки стан здоров'я учнів значно погіршився. Міцне здоров'я сприяє успішності занять будь-яким видом діяльності, в тому числі і розумової. Спеціальні дослідження показали, що основною причиною низької успішності у 85% учнів є слабе здоров'я [5, 6].

Як відомо, в підлітковому віці відбувається активний фізичний ріст організму. Зростання (довжина тіла) – один з найважливіших показників фізичного розвитку. Відомо, що зростання триває до 17-19 років у дівчат і до 19-22 років у юнаків. При цьому періоди прискорення зростання перемежуються з періодами відносного уповільнення. Так, досить значне збільшення довжини тіла спостерігається в перший рік життя (в середньому на 25 см), потім у віці від 4 до 7 років і на початку періоду статевого дозрівання (він триває у дівчаток з 10 до 16 років, а у хлопчиків з 11 до 17 років) [3]. Як видно з змінюються і інші фізичні показники. Тому важливо, щоб в період інтенсивного фізичного розвитку підлітку були чужі шкідливі звички.